

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

А. БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік Университеті

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ –
ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ КЕПІЛІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

I КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«НЕПРЕРЫВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ЗАЛОГ УСПЕШНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ»

I КНИГА

Қостанай, 2022

ЖАҢА ҒАСЫРДАҒЫ ТОЛЕРАНТТЫЛЫҚ - АДАМЗАТ ҚОҒАМЫНДАҒЫ ҚОЗҒАУШЫ КҮШ

Курманалиева Лаззат Башаровна,
Нұртас Оңдасынов атындағы Түркістан
мамандандырылған мектеп-интернатының
тәрбиеші -педагогі
Түркістан қ.,Қазақстан

Аннотация

Өзектілігі және мақсаты. Мақалада жаңа ғасырдағы толеранттылық – бұл адамзат қоғамындағы қозғаушы күш, қоғамдағы үйлесімді қарым-қатынастың бірегей шарты екендігі баяндалады. Міне, осы қағидат тұрғысында қоғамды толеранттылыққа тәрбиелеудің барлық мүмкін құралдары педагогикалық заңдылықтарға негізделіп іске қосылуы тиіс. Жастарды толеранттылыққа тәрбиелеуде білім-ғылым және мәдениет ошақтарының әр алуан ашық алаңдарын пайдалану өте маңызды. Ашық алаңдар арқылы оқушылар мен студенттер және жастарға арналған үздік технологиялық жетістіктерді пайдалана отырып, педагогикалық контекстегі семинар-тренингтер және сондай сипаттағы педагогикалық акциялар өткізу өте тиімді деп санаймын.

Түйінді сөздер: толеранттылық, төзімділік, білім, тәрбие.

Аннотация

Актуальность и цель. В статье рассказывается, что толерантность в новом веке – это движущая сила в человеческом обществе, уникальное условие гармоничных отношений в обществе. Именно в контексте этого принципа должны быть задействованы все возможные средства воспитания толерантности в обществе, основанные на педагогических закономерностях. В воспитании толерантности молодежи очень важно использовать различные открытые площадки учреждений образования-науки и культуры. Считаю очень эффективным проведение через открытые площадки семинаров-тренингов в педагогическом контексте и педагогических акций такого характера с использованием лучших технологических достижений для школьников, студентов и молодежи.

Ключевые слова: толерантность, образование, воспитание.

Abstract

Relevance and goal. The article tells that tolerance in the new century is a driving force in human society, a unique condition for harmonious relations in society. It is in the context of this principle that all possible means of fostering tolerance in society based on pedagogical laws should be used. It is very important to use various open areas of educational institutions -science and culture in the education of tolerance of young people. I consider it very effective to conduct training seminars in a pedagogical context and pedagogical actions of this nature using the best technological achievements for schoolchildren, students and young people through open platforms.

Keywords: tolerance, education, upbringing.

Толеранттылық қай кезеңде болсын ізгілікті іс ретінде саналған. Ол – рухани бірлікке апарар жол. Толеранттылық, төзімділік түрлі адамдар өмір сүретін ортада өзара сыйластық пен құрметтің ортаймауына ұйытқы болады. Толеранттылық бар жерде адамдардың құқығы мен бостандығы сақталады. Негізінен, әр адамның татулықты қалауы қоғамның тұтастығын қамтамасыз етудің бір тетігі. Жалпы, толеранттылық үрдіс қалыптаспай, өркениетті қоғам құру мүмкін емес. Ортадағы төзімсіздік, шыдамсыздық түрлі дау-дамайға, тәртіпсіздікке, адам құқығының бұзылуына алып келеді. Кейбір қоғамда орын алып жатқан нәсілдік кемсітушіліктер, күмәнді таптаурын көзқарастар, дінаралық, ұлтаралық түйткілдер осы төзімсіздіктің салдарлары. Төзбеушілік орын алған жерде оған қарсы күш пайда болады. Бұл өзара жанжалдың ушығуына апарып соғады. Жеке адам өз бойындағы төзімсіздікпен күресуі үшін, алдымен қоғамдағы жағымсыз құбылыстарға, кесірлі топтарға қатысты өзінің байсалды ұстанымын қалыптастыра білуі қажет. Қоғамдық ой-сананың дамуына өзіндік үлес қосқан ұлы тұлғалардың қатарында Ыбырай Алтынсариннің де есімі тұрады. Әлемдік деңгейдегі барлық құқықтық мемлекеттерде азаматтық қоғам ғасырлар бойы жинақталған құндылықтар негізінде қалыптасқаны белгілі.

Ғалым А.Айталы: «шындығында толеранттылықтың мәні қазақ тілінде – терең, төзімділік, шыдамдылық, ымыраластық, байсалдылық, кісілік, ізгілік, кемелін таңдау, келісімін табу»- деп пікір білдірген еді. Әлемнің кереметтілігі – ондағы тіршіліктердің әртектілігінде екенін де ұмытпағанымыз жөн. Жер бетінде өзіндік ерекше мәдениеті, салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы бар түрлі ұлттар тұрады. Жер жүзінің адамдары тереңнен үңілсең, бір-бірімен жіпсіз байланыста. Осы өзара қарым-қатынасты одан әрі нығайта түсу үшін, біріншіден, толеранттылық керек. Адамдар бір-бірінің нәсіліне, ұлтына, жынысына, жас ерекшеліктеріне қарамай, өзара сыйласуға ұмтылуы адамзаттың үлкен жетістігі деп

бағалануы тиіс. Толеранттылыққа, төзімділікке, ынтымақтастыққа, өзара келісімге ұмтылу – жер жүзінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге, адамдардың бостандығы мен құқығын сыйлауға, бақытты өмірге қадам басуға мүмкіндік береді. Бүгінде Қазақстан көптеген ұлттар өкілдерінің ортақ үйі, қасиетті Отаны болып отыр. Діні, мәдениеті, тілі, салт-дәстүрі әртүрлі ұлттардың елімізде тату-тәтті өмір сүріп келе жатқаны абыройымызды арттыра түсуде [3, 45б]. Бұл мәселеде Қазақстанды әлем үлгі тұтады. Ұлы Даламызда бұрыннан қалыптасқан толеранттылық, төзімділік үрдістері бүгінгі Қазақстан қоғамындағы азаматтық татулық пен келісімнің, ұлтаралық, дінаралық теңдіктің бастауында тұр.

Қазақ халқының төзімділігінде шек жоқ екендігін жоққа шығаруға болмайды. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың: «Толеранттылық» - ұран емес, ол біздің өмір сүру салтымыз!» деуінің өзінде үлкен мән бар. Толеранттылық яғни төзімділік, тағаттылық, ұстамдылық қасиет халқымыздың қанымен тарап, жанына дарыған деп айтуға болады. Тарихқа жүгінер болсақ, қазақ халқы елін, жерін қорғауда жаудың діні басқа деп емес, шапқыншылығына қарсы тойтарыс берген. Бұл халқымыздың Жаратушы алдында адам баласының тең құқығын сыйлайтынын көрсететін нақты дәлел. Соңғы жылдары қоғамда жиі қолданып, тілімізге жиі оралатын толеранттылық ұғымының негізінде мәдениет жатыр. Яғни, дінаралық байланыстарды түсіністікпен қабылдап, өзге діннің ұстанымдарына, әдет-ғұрыптарына құлшылық ету тәсілдеріне төзімділікпен, ұстамдылықпен қарау – тек қана мәдени түсінігі жоғары халықтың қолынан келеді. Бүгінгі таңда Қазақстан қоғамы жарасып бірлігін сақтап отырғандығының негізгі себебі де осында. Қазақстанды мекендеген өзге этностардың да мәдениеті мен өнерін терең ұғына білуіміз қажеттігін жиі айтып келеді. Себебі, бір шаңырақ астында тату-тәтті өмір сүріп жатқан барлық ұлттардың салт-дәстүрі мен әдет-ғұрпын тілін, шығармашылық жетістігін білуге ұмтылсақ, рухани байлығымыз арта түсетіні айдан анық.

Осы жерде ізгі қасиеттерге ие толерантты ұрпақты тәрбиелейтін ұстаз туралы айтпай кетуге болмас. Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты - бәсекеге қабілетті маман дайындау. Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі - мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше тұс - оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау - әр мұғалімнің борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашыл тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев: «Толеранттылық қазақстандық парасатты үлгісі - Қазақстан халқы ассамблеясы қызметінің және қоғамдағы құндылықтардың күрөтамыры болуына үнемі ерекше маңыз беруде. Оның сан қырлы астарында әлемдегі бағыт-бағдар, пікір-идеялар мен құндылықтарға деген көзқарастың өзгермелі сипаты жатыр» - деген еді. Сондықтан Елбасы осы факторларға орай халықтық даналықты ескере отырып, ел басқарудың өрелі өрістерін қоғамның даму тенденцияларымен ұштастыра жаңа қазақстандық қоғамды қалыптастыра өркендетуде. Толеранттылықтың мазмұнды мән-мағынасын еліміздегі татулық пен келісімі жарасқан халқымыздың бірлігі арқылы әлемге әлдеқашан айқындап бердік. Осы санатта Мемлекет басшысының бес институттық реформасын жүзеге асыруға бағытталған «100 нақты қадам» -Ұлттық жоспарының «Біртектілік пен бірлік» бөліміндегі алты қадам қазақстандық толеранттылық қоғамды қалыптастыруда сөзсіз шешуші қадамдар болатыны ақиқат.

Толеранттылық қоғам – мемлекет тірегі қағидасы біздің өміріміздің бас арқауы болмақ. Қазіргі уақытта этникалық толеранттылыққа тәрбиелеу және оны жастардың өзін-өзі анықтау және жеке тұлғаның қалыптасу үдерісінде бағдар ретінде таңдауы мәселесін алға тартып отыр. Бүкіл қоғам назарын өзіне аудартуда. Этникалық толеранттылық түптеп келгенде ұлт өкілдерінің өзара өмірлік этникалық компоненттерін қабылдай алу қабілеті. Бұл арада бір-біріне сіңісіп кету мәселесі жоққа тән. Өзінің ұлттық келбетін сақтай отырып, басқа ұлттың ізгіліктерін түсіну-қабылдау болмақ. Яғни этникалық толеранттылық – ұлтаралық өзара сыйластық, ынтымақтастық деген ұғымды білдіреді. Этникалық толеранттылық тәрбие беру құралы арқылы Қазақстан жастары бойында шынайы патриоттық сезімін қалыптастыруға ықпал етеді [2, 5-6б. 12].

Еліміздің білім беру жүйесінде әлемдік деңгейге жету үшін жасалынып жатқан талпыныстар әртүрлі әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, терең білімді, ізденімпаз, барлық іс-әрекеттерінде шығармашылық бағыт ұстанатын толерантты әрі креативті жеке тұлға тәрбиелеу ісіне ерекше мән берілуде. Еліміздің ұлттық білім беру жүйесінде «Қазақстандық патриотизм» ұғымы қолданылып келеді. «Қазақстандық патриотизм» арқылы Отан, туған жер, ел, атамекен, мемлекет, туған өлке, халқы туралы түсініктер оқу-тәрбие үрдісінде, сабақтан тыс іс-шараларда Отан сүйгіштік сезімді дамыту, ұлттық салт-дәстүрді сақтау, мемлекеттік рәміздерді құрметтеу, ана тілін қадірлеу сияқты сезімдерді оқушылар бойында қалыптастыру жүзеге асырылуда.

Жастарды толеранттылыққа тәрбиелеуде білім-ғылым және мәдениет ошақтарының әр алуан ашық алаңдары пайдалану өте маңызды. Ашық алаңдар арқылы оқушылар мен студенттер және жастарға арналған үздік технологиялық жетістіктерді пайдалана отырып, педагогикалық контекстегі семинар-тренингтер және т.б. сипаттағы педагогикалық акциялар өткізу өте тиімді деп санаймыз. Оған белгілі мамандардың қатысуы және кері байланыстың орнауы аудиторияның қызығушылық деңгейін

арттыра түсетіні сөзсіз. Қазіргі кездегі әлемде орын алған әлеуметтік, дінаралық, ұлтаралық, т.б. қақтығыстар өршіп тұрған жағдайда ғалымдар тарапынан оны қалыптастырудың жолдарын іздеуге ерекше көңіл бөлінуі заңды. Жалпы тұлғада толеранттылықтың қалыптасуы үшін ол рухани дамудың белгілі бір сатыларынан өтуі тиіс, ал ол педагогикалық мәселе болып табылады. Сондықтан «Педагогика» ғылымында оның заманауи саласы ретінде «Толеранттылық педагогикасы» даму үстінде, онда толеранттылықтың мәнін зерттеу және оны әлеуметтік норма, әлеуметтік құндылық ретінде практикаға ендіруге негізгі көңіл бөлінеді [1, б. 116].

Қорыта келе, жаңа ғасырдағы толеранттылық – бұл адамзат қоғамындағы қозғаушы күш, қоғамдағы үйлесімді қарым-қатынастың бірегей шарты болмақ. Міне, осы қағидат тұрғысында қоғамды толеранттылыққа тәрбиелеудің барлық мүмкін құралдары педагогикалық заңдылықтарға негізделіп іске қосылуы тиіс. Тек тың идеялар батыл іске асырылса ғана жемісті нәтижеге жеткізетіні белгілі дүние. Ертеден еркіндік пен елдікті, бейбітшілік пен берекені тілеген еліміз ешқашан өзгені өзекке теппеген. Сонау күндері елінен еріксіз және ерікті түрде қуылғандарды нәсіліне қарамай, бір үзім нанын бөліп беріп, бір жастықты жастанған қазақ қашанда қайырымдылық пен қамқорлықтан қашқан емес. Тәуелсіздіктің 30 жылдық тарихында Қазақстан халқы достық пен келісімнің, тұрақтылықтың, этносаралық және дінаралық татулықтың шынайы үлгісін көрсетіп келеді.

Отан, туған жер, ел, атамекен, мемлекет, туған өлке, халқы туралы түсініктер оқу-тәрбие үрдісінде, сабақтан тыс іс-шараларда Отансүйгіштік сезімді дамыту, ұлттық салт-дәстүрді сақтау, мемлекеттік рәміздерді құрметтеу, ана тілін қадірлеу сияқты сезімдерді оқушылар бойында қалыптастыру жүзеге асырылуда. ХХІ ғасырда білім сапасы жалпыға ортақ, рухани-этикалық басымдылық негізінің мән құраушылық және шығармашыл, жаңашыл сипатына ие, сонымен қатар ғылыми негізде шынайы құрылған, сан қырлы, адамзат пен мемлекеттің мәдени ескерткіштеріне сай негізделген, этномәдени, әлеуметтік-кәсіптік конфессионалды топтардың жан-жақты қажеттіліктерін, сондай-ақ жеке тұлғалардың рухани сұраныстарын қанағаттандыруға бағытталған болуы қажет. Осы бағытта Ыбырайдың игілікті ісін ықыласпен қолдап, оны егемен елдің білім беру жүйесінде оқыту мен тәрбиенің озық нобайы ретінде жандандырып, инновациялық сипатта әр бере отырып, тиімді қолдану оқыту міндеттерінің талабы болғаны абзал.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақ тілі пәнін оқытуда жаңашыл әдіс-тәсілдерді қолдану»
2. «Өзіндік таным» №2, 2007. №5-6, 2006
3. Ы.Алтынсарин тағылымы. Алматы 1991 ж

ӨОЖ 875.45

БАСҚАРУ ҚҰЗЫРЕТІНІҢ СИПАТТАМАСЫ ЖӘНЕ ОНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Манабай Гульжаухар Үсенқызы,
М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан
мемлекеттік университетінің
2-курс магистранты
Шымкент қ, Қазақстан

Аннотация

Өзектілігі және мақсаты. Қазіргі таңдағы мұғалімдердің жұмысы тек білім беріп қана қоймай, тиімді басқару құзыреттілігіне бағытталып отырады. Қазіргі мектепке жаңа материалды түсіндіріп, жұмысын ұйымдастырып қана қоймай, оқушылардың оқу-танымдық іс-әрекетін сауатты басқара алатын ұстаздар қажет. Аталған мәселе, оқушының білімінің кепілді деңгейін қамтамасыз ете алатын мұғалімнің – мұғалім-менеджердің жаңа рөлі, т.б. белгілі бір уақыт шеңберінде және ресурстардың алдын ала белгіленген құнымен болжамды және диагностикалық нәтижеге қол жеткізуді қарастырады.

Түйінді сөздер: басқару, білім беру саласын басқару, басқару құзыреттілігі.

Аннотация

Актуальность и цель. Работа направлена не только на бразование сегодняшних учителей, но и на компетентность эффективного управления. Сегодняшней школе нужны учителя, способные не только объяснить новый материал и организовать свою работу, но и управлять учебно-познавательной деятельностью учащихся. Это новая роль учителя-преподавателя, которая может обеспечить гарантированный уровень знаний ученика и т.д. добиться предсказуемого и диагностического результата в определенные сроки и при заранее оговоренных затратах ресурсов.

Ключевые слова: менеджмент, управление образованием, управленческая компетенция.